

Myen Mungdan kata ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam (gender-based violence) ni hte amyu bawsang lapran gasat gala ni n'tsa ngang hte seng nna byin hkrum hkra shangun ai lam

Lawnglam Ginchyum

1. 2018 ning September shata hta Shinggyim Ahkaw Ahkang Kongsì de tang ai sumtang¹ hta e (2018 Sumtang h pang ai kaw nna), MYEN MUNG DAN HTE SENG AI SHANGLAWT AI MUNGSANG MADANG SAWK SAGAWN HPUNG (Sawk Sagawn Hpung n'nan h pang ai kaw nna) "2011 ning kaw nna Rakhine, Kachin hte Sam Mungdaw ni hta shanu nga ai mung mare masha hpe shingte masat da nhtawm tawt lai ai amu ni hta roi rip ai lam (rape) hte kaga ngang hte seng nna dawsa ai lam (gender-based violence) ni gaw ladu lai ai hte kahtap byin byin re masa langai re" hpe ginchyum dat maram lu ai.
2. Dingdung Myen mung hte Rakhine ginra ni hta Tatmadaw a hpyen gasat ai lam ni hta ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam ni gaw laklai ai sat lawat re hpe SAWK SAGAWN HPUNG kaw nna sawk tam da lu ai. Ndai zawn rai kaga amyu bawsang amyu shayi hte numsha ni a n'tsa tara tawt lai ai lam ni gaw, mung mare masha ni hpe jahkrit shama na matu, dawsa na matu hte mara ari jaw na matu hte hpyen lai ladat langai hku jai lang nga ai. Tatmadaw gaw manu mana lit nga ai ru-hka tawt lai ai wa rai nga ai.
3. Rakhine ginra kata Rohingya "amyu shamyit masing" ngut ai h pang lahkawng ning na ai ten hte SAWK SAGAWN HPUNG a sawk tam da lu ai hpe ndau ai laning mi na ai ten du hkra, ndai zawn ladu lai ru-hka tawt lai ai hpe lit la/lit hkam ai lam hprai nga ai. SAWK SAGAWN HPUNG kaw nna hpyen gasat shamyit ai ru hka amu (war crime), shinggyim jasat hte ninghtan shai ai ru hka amu (crime against humanity) hte amyu shamyit ai ru hka amu (genocide) ni tawt lai ai ngu mahta lu ai dawsa ai lam/tawt lai ai lam ni hpe matut sawk sagawn na matu ndai lawnglam hte seng ai sumtang hpe ndau shabra dat ai.
4. Myen Mungdan kata ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam (violence) masa ni hpe maram yu ai shaloi, SAWK SAGAWN HPUNG hku nna mungdan ting hta num/la lapran tara n rap ra ai lam grau dam lada ai hku masam maram lam galaw lai wa ai. Ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam (gender-based violence) chyam bra nga ai lam hte mungdan kata hte amyu bawsang wuhpawng ni a kata num/la lapran tara rap ra ai lam ra gadawn nga ai lam ni gaw, a ding tawk matut manoi nga ai hpe ndai sumtang hku nna sawk tam lu ai. Myen mungdan a shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa ai hpe dam ari jaw ai kaw na shalawt da ai lam ni gaw num/la lapran tara rap ra ai lam hpe grau mala hka shangun nga ai. Bawsang amyu shayi hte numsha ni gaw, amyu kaji re ai a majaw hte amyu shayi hte numsha ni re ai a majaw htam lahkawng tsin-yam hkrum sha nga ai.

---

¹ A/HRC/39/64 hte A/HRC/39/CRP.2.

5. 2018 ning a sumtang hta mung, amyu shadang hte la kasha ni gaw shimlam la ai hpyen hpung ni a ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam hkum katut lai wa ai hpe SAWK SAGAWN HPUNG kaw na sawk sagawn da lu sai. 2019 ning April shata 23 ya shani na dawdan minute 2467 hta amyu shadang hte la kasha ni hpe ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam tawt lai ai gaw hpyen majan byin nga ai aten, majan byin ngut mat ai aten, rim rawng da hkrum ai aten hte laknak lang rawt malan hpung ni hte hkridun nga ai aten masa ni hta grau nna shingte masat da hkrum ai hpe Shimlam Kongsai kaw nna matsing masat da lai wa sai. Dawsa ai lam ni gaw myu shadang, amyu shayi, la sha, numsha hte ngang hte seng nna hkam la ai n bung ai masha ni a ntsa mahta nna shai nga ai. Hkrung grin ai simsa lam gawgap ai hta num/la n garan ai gaw ahkyak madung re ai hpe ningmu hpaw wa sai rai tim, amyu shayi hte numsha ni a ntsa hta naw myit maju jung ra nga ai. Amyu shadang hte la kasha ni a mahkrum madup ni a ntsa atsawm sha chye na hkawn hkrang ai lam n nga shi ai. Ndai shingdu labau hpe mahta nhtawm, SAWK SAGAWN HPUNG hku nna Myen mung a amyu bawsang lapran ahtik ahtawk kata amyu shadang hte la kasha ni a ntsa ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam byin nga ai hpe matut sawk sagawn lai wa sai hta, ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam hpe grau nna rim rawng hkrum ai ten ni hta hkrum katut ai hpe mu lu nga ai. Hkum hkrang hte myit masin yawng hku nna daw jau ra ai hte aten na na rai nna, la ni hpe hkum shan roi rip ai a marang e sari jahpoi ai lam grau sawng shangun nga ai.

6. SAWK SAGAWN HPUNG hku nna hta shinggyin da lu ai shiga gaw, num/la hkrang hpe ga lajang galai da ai (transgender) shinggyim wuhpung na masha ni a masa lam, grau nna Rohingya amyu a transgender hte seng ai ni rai nga ai. Bai nna, hkrang ga lajang da ai amyu shayi ni gaw Tatmadaw hte Jarit Sin Balik (Border Guard Police) ni a hkum shan roi rip lam, ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam hkrum sha nga ai hpe mung sawk sagawn lu ai.

7. Rohingya amyu shayi, amyu shadang hte la kasha ni hpe myit sharu shatsang ai hku nna ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam hpe shanhte a jinghku hte rau nga masha wuphpawng ni a man hta atik anang sakse hkam shangun ai a marang e, aten galu myit ningma hkam sha nga ai.

8. Dingdung Myeng Mung hta Laknak Lang Rawt Malan Hpung Ni (EOs) kaw nna ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam tawt lai nga ai gaw Tatmadaw kaw nna tawt lai ai lam hte shingdaw yang tsawm ra yawm ai shadang hku nna tawt lai nga ai hpe mu mada lu ai. SAWK SAGAWN HPUNG kaw nna matut sawk sagawn da lu ai lam hta, Laknak Lang Rawt Malan Hpung Ni hku nna Amyu shayi ni hte numsha ni hpe hkum shan roi rip ai hte ngang hte seng nna dawsa ai hte sharu shatsang ai lam ni lawm nga ai. Ndai zawn tawt lai ai lam hpe lit la/lit hkam ai lam hta gawng kya shangun nga ai lam gaw, Laknak Lang Rawt Malan Hpung Ni gaw tinang a hktunghking hku nna tara je yang ai ladat jai lang ai marang e, ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam tawt lai hkrum ai ni a matu tara rap ra hkra ru-hka jun ai lam ningra nga ai.

9. Gasat gala ai lam ni gaw n bung ai shinggyim hkrang n'tsa, lam amyuu myu hku nna hkrum hkra shangun nga ai. Myen Mungdan mung ndai tara hte nhtan shai ai lam n nga na re. Amyu shayi hte numsha ni a ntsa laja lana byin hkrum hkra shangun nga ai hte maren, Myen mung kata byin nga ai manghkang ni gaw n bung ai shinggyim hkrang n'tsa yu jut amyuu myu hku hkrum hkra shangun nga ai hpe SAWK SAGAWN HPUNG kaw nna sawk tam da lu ai. Dingdung Myen Mung kata num/la lapran tara rap ra ai lam n nga ai a marang e, amyuu shayi hte numsha ni gaw ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam, shanhte a sut masa, shinggyim nga pra masa ahkaw ahkang ni hpe dam lada ai hte masa amyuu myu hku tawt lai hkrum nga ai lam ni gaw laja lana sawng nga ai. Rakhine mungdaw hta, Rohingya amyuu shayi ni gaw masha wuhpung hku nna roi rip ai lam, hkum shan roi rip ai lam hte hkum hkrang a ahkyak ai daw shan ni hpe gadoi kau ya ai lam zawn re laja lana sawng ai ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam ni hpe hkrum sha nga ai. Rohingya ni hpe dam lada ai hku lachyen lahka galaw ai hte num/la lapran tara rap ra ai lam n nga ai marang e, masa ni hpe grau sawng shangun nga ai rai nna, bai gawgap ya ai lam hte gram lajang ya ai lam ni hpe ahtu hkra shangun nga ai.

10. Myen Mungdan a ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam hpe lit la/lit hkam ai lam hta dut dang lam amyuu myu nga ai hpe SAWK SAGAWN HPUNG kaw n sawk sagawn lu ai. 2016 hte 2017 ning laman byin lai wa sai "amyuu shamyit masing" ni hta Rohingya amyuu sha ni ntsa tawt lai wa sai ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam ni hpe daini a ahkying aten du hkra Tatmadaw kaw na lit nga ai kadai hpe mung tara je wat ai lam n nga shi ai. Nkau dut dang ai lam ni gaw tara masa hte seng nga ai. Mungdan Asuya hku nna ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam tawt lai ai shimlam la hpyen hpung ni hpe tang du hkra ahkyak la ai mung masa myit manaw hte nden marai hpe madun lu ai lam n nga ai.

11. SAWK SAGAWN HPUNG hku nna, 2018 ning sumtang hta mahta nhtawm, ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam hkrum sha nga ai hpe lit la/lit hkam ai lam, bai gaw gap ya ai lam hte gram lajang ya ai lam ni nga wa hkra yaw shada let ndai sumtang hpe ginchyum hpungdim dat ai.

12. Hkum shan roi rip ai lam, wunawng hte roi rip ai lam hte, kaga ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam tawt lai ai kadai rai tim dam ari lawt ai lam n nga lu na. Tawt lai hkrum ai kadai rai tim, tengman ai tara rap ra lam hkam la lu na. Daini kaw na htawm hpang ten du hkra lit la/lit hkam lam hpe ning shawng jaw ahkyak shatai galaw ra na. Ndai sumtang gaw Myen Mung Asuya, gasat gala ai hta shang lawm nga ai wuhpung ni yawng hte mungsang madang wuhpung ni yawng hpe hkum shan roi rip ai lam hte kaga hkrang kumla hku nna ngang n'tsa dawsa lam ni hpe tawt lai ai ni kaw nna lit la ai lam byin pru wa hkra jawm shakut shaja sa wa na matu shadut shatsam ai lam rai nga ai.

1. Myen Mung Asuya hpang de:

13. Ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam, mungkan tara upadi npu na laja lana sawng ai ruhka amu ni rai nga ai shinggyim jasat hte ninghtan

shai ai ru hka amu (crime against humanity), hpyen gasat shamyit ai ru hka amu (war crime) hte amyus shamyit ai ru hka amu (genocide) tawt lai ai Tatmadaw hte kaga shimlam la ai magam dap ni hte Tatmadaw a tsang hte tsang renghkang kata na arawng aya kaba ai du salang kaba ni hpe lawan ladan sawk sagawn nhtawm ahkyak la je yang na.

14. Hkum shan roi rip ai lam hte kaga hkrang kumla hku nna ngang n'tsa dawsa lam hpe Tatmadaw a Dap Awn Daju kaw nna hpyen tara aming jahkrat ai hte aja awa pat hkum shingdang ai lam galaw na.

15. Tatmadaw hte kaga shimlam la ai magam dap ni kaw nna tawt lai ai ngu nna tang madun da ai ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam ni hpe kam ram ai sawk sagawn ai lam, rap ra ai tara je yang lam hte, htawng jahkrat ai, tara shang magam bungli na shale kau ai zawn re gingdan ai dam jaw pat shingdang ai lam galaw na.

16. Rohingya, amyus bawsang shagu na ma kasha ni hte num/la hkrang n bung ai masha ni yawng hpe ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam kaw na makawp maga lu na matu ra nga ai tara upadi gram lajang galai shai ai lam ni hpe lawu na hte maren galaw na:

- (a) Hpyen dap hte shimlam la ai magam dap ni lawm ai asuya magam gun du salang ni yawng hpe shinggyim ahkaw ahkang tawt lai hpe tara je wat ai kaw na makawp maga da ai rit-kawp tara ni hpe shaprai kau na hte hpyen dap hte shimlam la ai magam dap ni shinggyim ahkaw ahkang tawt lai ai hpe mung shawa a tara je yang lu ai ahkang aya npu hta je yang dawdan lu na matu Gawda Tara (constitution) hpe gram lajang na;
- (b) Amyus shayi ni hpe madung tawn nna dawsa lam, hkum shan roi rip ai hte kaga hkrang kumla hku nna ngang n'tsa dawsa lam hte ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam ni hpe shaleng da ai lachyum ni gaw CEDAW (Amyushayi ni hpe ladat amyus myu hte garan ginghka da ai lam hpe shamyit na matu myit hkum ga shaka) a shaleng ai lachyum hte maren rai na matu 1861 a Ruhka Upadi (the Penal Code) hpe gram sharai na;
- (c) Amyus shadang ni hpe ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam, la hpe roi rip ai lam hpe ruhka amu hku masat lu na matu 1861 a Ruhka Upadi hpe gram sharai na;
- (d) Amyus shayi, amyus shadang hte ma ni a ntsa tawt lai ai ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang n'tsa mahta ai dawsa lam ni hpe je yang lu na matu hpyen dap gaw mung shawa a tara je yang lu ai ahkang aya npu hta rai ra na;
- (e) PoVAW (Amyushayi ni hpe mazut roi rip ai kaw na je pat ai hte makawp maga ai tara upadi) hpe lawan ladan tara jahkrat masat na hte, dai upadi gaw mungsang madang masat ai tara hte maren hpring tsup ai, gasat gala lam hte matut manoi ai ngang hte seng ai dawsa lam hpe shingkang shingna jaw ai, dawsa hkum ai tsinyam masha hte myi mu sakse ni hpe makawp maga ai hte garum ningtum jaw ai, hte hpyen dap hte kaga shimlam la ai

hpyen hpung ni tawt lai ai hpe mung shawa a tara je yang lu ai ahkang aya npu e je yang na;

- (f) Gasat gala hte seng ai ngang n'tsa dawsa ai lam ni lawm ai mungkan tara upadi npu na laja lana sawng ai ruhka amu ni rai nga ai amy shamyit ai ru hka amu (genocide), shinggyim jasat hte ninghtan shai ai ru hka amu (crime against humanity) hte hpyen gasat shamyit ai ru hka amu (war crime) ni hpe mung shawa a je yang lu ai ahkang aya hte maren tara je yang lu na matu mungdan a ruhka upadi hku nna jahkrat masat na;
- (g) Ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang ntsa mahta ai dawsa lam tawt lai hkrum ai tsinyam masha ni hte asak n si ai sha ngam nga ai masha ni a matu sum machyi ai lam hpe bai wa ya ai lam hte jawat gumhpraw jaw ai lam hte madi shadaw na.

17. Hpyen dap hte shimlam la ai hpyen hpung ni yawng hpe gang hte seng ai hte shinggyim hkrang ntsa mahta ai dawsa lam hte seng nna hkut hkut nai nai chye hkra wunkat hpe n galaw n mai upadi jahkrat na.

18. Hkum shan roi rip ai hte kaga sat lawat ni hte ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang ntsa dawsa ai mabyin ni hpe seng ang ai daru magam lit nga ai ni hte tara dawdan hpung ni kaw nna jep sagawn lu na, tara je wat lu na, sum machyi ai lam hpe bai wa ya lu na hte jawat gumhpraw jaw lu na matu, tang du ai hte aloi sha shawk shawn mai ai, num/la n bung ai hpe myit tau chye ai, shimlum ai ladat amy myu ni hpe gaw gap na.

19. Tawt lai hkrum ai ni a matu ra gadawn ai tara masa hte seng nna garum ningtum ni hte ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang ntsa mahta ai dawsa hkrum ai mabyin hpe daru magam nga ai ni de shawk shawn mayu hkra num/la n bung ai hpe myit tau chye ai masa shabyin ya na.

20. Asuya up hkang ginra kata hte rawt malan hpung ni up hkang ai ginra ni hta shinggyim ahkaw ahkang laja lana sawng hkra tawt lai hkum ai hte roi rip hkrum ai ni a matu tsi tsi hkam la lu na, myit hkum hkrang hkam kaja lam hte kaga madi shadaw ai lam ni hpe hpring tsup ai hte hkam la lu na matu ra gadawn ai lam ni hpe dut dang ai lam n nga hkra galaw ya na. Ndai zawn galaw ya lu na matu, Asuya gaw shinggyim nau na garum ningtum jaw ya ai wuhpung ni hpe pat shingdang ai lam n nga ai sa du garum lu na matu ahkang jaw na hte,

(a) Ngang hte seng nna dawsa hkrum ai ni a matu myit hkum hkrang hkamja lam hte myit ningma hte seng ai madi shadaw lam, shimlum ai tsi tsi hkam la lu na lam ni hpe pat shingdang ai lam n nga ai manu jahpu n ma ai hte hkam la lu hkra lajang ya na. Tawt lai hkrum na masa ni ai masha ni hpe Asuya kaw na myit ningma hte seng ai, shinggyim wuhpawng hte seng ai garum ningtum ni hpe grau dam lada ai, ngang grin ai madi shadaw lam hte madung dat garum na,

(b) Myen mung kata na ma kasha yawng a matu, shanhte a tara shang ai lam ga ning re masa rai ti mung, hpaji lam hte hkamja lam ni ahkyak madung lawm ai mung shawa garum ningtum lam hpe dep hkap ai daram hkam la lu hkra lajang ya na. Tinang hpe kaw n lajang makawp maga ai wa hpe majan ten

hta tat sum kau hkrum ai ma kasha ni hte Myen mung shimlam hpyen hpung ni a hkum shan roi rip hkrum nna shangai wa ai ma kasha ni hpe laksan lanu lahku la na hte, majan a marang hte hkra sum machyi ai ma kasha ni hpe ningshawng tawn nna myit ningma hte seng ai madi shadaw lam, myit hkam ja lam hte seng ai garum ningtum ni hpe lajang ya na.

21. Roi rip hkrum ai lam hpe shawk shawn mayu ai amyus hayi hte amyus shadang ni hpe ningja sharawt lu na matu yaw shada let mung shawa hpe hpaji jaw lamang ni gaw shanhte a shimlam hpe dingbai dingna n jaw ai sat lawat hte galaw na. Bai, roi rip hkrum ai masha ni a sari jahpoi ya ai, shinggyim wuhpawng kaw na sha praw kau ai lam ni pat shingdang lu na matu ningmu jahpaw ai lam galaw na.

22. Hkum shan roi rip hkum ai hte kaga ladat hku nna ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang ntsa mahta ai dawsa lam hkrum sha ai ni a matu shimlum ai makau grup yin kata sari jahpoi ai hte kalang bai byin hkrum ai lam n nga hkra shangai chyinghkai ai, ma gun kanu, ma chyangai hte seng ai yu kawn lajang ai lam ni, ma manau shagang ai hte seng ai shi lamang hte garum ningtum ni, hkyak hkyak ma n tai hkra makawp ai, shim lum ai hte ma jahkrat kau ai hte myit masin hkamja ai hte seng ai garum ningtum ni hpe lajang ya na. Bawsang kaji na amyus hayi hte num kasha ni a matu ngang hte seng ai, mayat maya ai hte seng ai garum ningtum ni, tau hkrau makawp maga ai hte ahkyak ahkyak hkamja lam yu lajang ai lam ni hpe bang shalawm ai hte aloi ali hkam la lu na matu hkan ai tara hte maren lajang ya na.

23. Ngang hte seng ai, mayat maya hte seng ai hkamja lam garum ningtum ni hte matut mahkai ai bawng ring ai hte ta tut hkrang shapraw ai lamang ni hta bawsang kaji na amyus hayi hte num sha ni a shang lawm ai lam nga hkra galaw na; dai garum ningtum a madang hte hproi ai masa ni hpe yu maram masam ai ladat hpe masat na; hte hkamja lam garum ningtum jaw nga ai magam gun ni a lachyen lahka ai sat lawat ni hpe shamyit kau na.

24. Gasat gala ngut ai hpang na bai gaw sharawt ai lamang ni hte dawdan lit lamang shagu hta Baw sang amyus hayi hte numsha ni hkum dingnum shanglawm lu na.

2. Laknak lang rawt malan hpung yawng Hpang de:

25. Tinang a hpyen ma ni hpe mungkan shinggyim ahkaw ahkang hte seng ai tara upadi hte mungkan shinggyim nauna hte seng ai tara upadi, grau nna hkum shan roi rip ai hte ladat amyus myu jai lang let ngang hte seng ai dawsa ai hpe ninghkap ai lam hta tup hkrak hkan nang hkan sa na matu matsun na.

26. Asuya n re ai wuhpung ni kaw na tawt lai ai ru hka amu ni hte mungkan shinggyim ahkaw ahkang hte seng ai tara upadi, mungkan shinggyim nauna hte seng ai tara upadi ni hta n'ga mungkan tara upadi n'pu na ru hka amu hpe tawt lai ai masha ni kawn lit la/lit hkam na matu kam ging ai shakut shaja lam hta hkum dingnum shang lawm galaw na.

3. Shinglam Kongsì hpang de:

27. Myen mung a masa lam hte seng ai hpe mungsang madang ruhka tara rung (ICC) de shalai na matu (shnr) ruhka amu hte seng ai tara dawdan hpung hpe laksan hpaw ninghtan na matu dawdan ai lam shagrin masat na.

28. Amyu sha simsa lam hte seng ai bawngban hpawng ni, lahkawng maga hte seng ai bawngban jahkrup lam ni, NCA hte seng nna yu maram masam ai lam ni hta amyù shayi ni a shang lawm ai lam, dawdan lit lamang la ai lam grin nga na matu mungdan daru magam ni hte laknak lang rawt malan hpung ni yawng hpe shadut ai gasi gangau ni lawm ai Myen mung a masa lam hpe dawdan ai lam shagrin masat na (shnr) gumsan magam hte seng ai ndau shabra ai lam galaw na.

29. Mung masa hte seng ai, mungsang datkasa hte seng ai shingkang shingna ka-up ai ladat hte sut masa nhprang ni hpe jai lang nhtawm gasat gala lapran na hkra sum machyi ai amyù shayi hte numsha ni a matu tara rap ra ai lam lajang ya na.

30. Hpyen yen dabang kata na Rohingya ni grau nna amyù shayi hte numsha ni a matu tara shang hpaji lam, atsam ningja shakung jahpat ai lam hte kan bau sak hkrung lam ahkaw ahkang ni lawm ai garum ningtum madi shadaw ai lam ni hpe maden na.

4. Mungsang hte seng ai wuhpung ni hpang de:

31. Myen mung shara shagu na CSO ni hte Myen mung a gasat gala a marang e jamjau hkrum ai ni hpe garum la ai Mungdan madu hku nna, shinggyim ahkaw ahkang tawt lai hkrum ai, grau nna ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang ntsa mahta ai dawsa lam hkrum sha ai hpe shawk shawn lu na hte garum ningtum madi shadaw ai lam lajang ya na hte, du wa na ra la ta poi ni, dawdan ai lit lamang ni hta amyù shayi ni a shang lawm ai hte gawng malai tai lu hkra madi shadaw na.

32. Ngang hte seng ai hte shinggyim hkrang ntsa mahta ai dawsa lam hkrum sha ai ni, shanhte a dinghku masha ni a matu tsi mawan hte myit hkumhkrang hkam ja lam hte seng ai kaw n lajang lu na matu garum madi shadaw ai ja gumhpraw hpe Shinggyim Ahkaw Ahkang Kongsì a myit hkrum dawdan lam (39/2) hte maren galaw na.

33. Jawat ai gumhpraw jaw ai lam, tara rap ra ai lam hte lit la/lit hkam ai lam npawt jahkrat lu na matu bawng ring lam hte shinggyim nau na garum ningtum jaw ai datkasa magam dap ni hte bungli rau galaw na. Dai a marang e, tawt lai hkrum sha ai ni a tara je yang ai lai ladat hta tinang hkum hpe kam hpa ai myit rawng hkra gawgap ya na. Tawt lai hkrum sha ai ni the shimgyim wuhpawng kaw na tara rap ra ai lam lu na matu hpyi shawn ai hta shimlum ai pinra hpe gin shalat ya na.